

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

16. veebruar 2023*

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega – Rahvusvaheline lapserööv – 1980. aasta Haagi konventsioon – Määrus (EÜ) nr 2201/2003 – Artikkel 11 – Lapse tagasitoomise taotlus – Lapse tagasitoomist nõudev lõplik otsus – Liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette selle otsuse täitmise automaatse peatamise teatavate riigisiseste ametiasutuste taotlusel

Kohtuasjas C-638/22 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus, Poola) 12. oktoobri 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. oktoobril 2022, menetluses

T. C.,

Rzecznik Praw Dziecka,

Prokurator Generalny,

menetluses osalesid:

M. C.,

Prokurator Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president K. Jürimäe (ettekandja), kohtunikud M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen ja M. Gavalec,

kohtujurist: N. Emiliou,

kohtusekretär: ametnik M. Siekierzyńska,

arvestades kirjalikku menetlust ja 8. detsembri 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: poola.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- T. C., esindajad: *adwokat* I. Antkowiak, *radca prawny* M. Bieszczad ja *adwokat* D. Kosobucki,
- M. C., esindaja: *adwokat* A. Śliwicka,
- Prokurator Generalny, esindajad: S. Bańko, R. Hernand ja E. Tkacz,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs, C. Pochet ja M. Van Regemorter,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A. Daniel ja E. Timmermans,
- Madalmaade valitsus, esindaja: C. S. Schillemans,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Hottiaux ja S. Noë,

olles 12. jaanuari 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT erivaljaanne 19/06, lk 243), artikli 11 lõiget 3 ning nõukogu 25. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve (ELT 2019, L 178, lk 1), artikleid 22 ja 24, artikli 27 lõiget 6 ning artikli 28 lõikeid 1 ja 2, tõlgendatuna lähtuvalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklist 47.
- 2 Taotlus on esitatud menetluses, mille algatamist taotles T. C., kes on kahe alaealise lapse isa, ning milles paluti täita otsus tuua Iirimaaale tagasi lapsed, kelle oli Poolasse ära viinud nende ema M. C.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“) eesmärk on – nagu ilmneb selle preambulist – muu hulgas rahvusvaheliselt kaitsta last tema õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest tulenevate kahjulike tagajärgede eest ning luua menetlust, et tagada lapse viivitamatu tagastamine tema hariliku viibimiskoha riiki. Selle konventsiooni, mis jõustus 1. detsembril 1983, on ratifitseerinud kõik Euroopa Liidu liikmesriigid.

4 Konventsiooni artikli 1 punkti a kohaselt on konventsiooni eesmärk eelkõige tagada lepinguosalisse riiki õigusvastaselt viidud või lepinguosalisel riigis õigusvastaselt kinni hoitava lapse viivitamatu tagastamine.

5 Konventsiooni artiklis 2 on sätestatud:

„Lepinguosalised riigid võtavad sobivaid meetmeid, et tagada konventsiooni eesmärkide täitmine oma territooriumil. Nad kasutavad selleks kõige kiiremat võimalikku menetlust.“

6 Konventsiooni artiklis 3 on sätestatud:

„Lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane, kui:

a) sellega rikutakse ühis- või ainuhooldusõigust, mis oli antud isikule, asutusele või muule organile selle riigi õiguse alusel, kus oli lapse harilik viibimiskoht enne äraviimist või kinnihoidmist, ning

b) äraviimise või kinnihoidmise ajal teostati ühis- või ainuhooldusõigust või seda oleks tehtud, kui last ei oleks ära viidud ega kinni hoitud.

[...]“.

7 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklis 11 esimeses lõigus on sätestatud:

„Lepinguosalise riigi kohus või haldusorgan peab lapse tagastamise menetluses viivitamata tegutsema.“

8 Konventsiooni artikli 12 esimene ja teine lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on artikli 3 tähenduses õigusvastane ja lapse asukohaks oleva lepinguosalise riigi kohtus või haldusorganis toimuva menetluse alguskuupäevaks on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane kohus või haldusorgan lapse viivitamatut tagastamist.

Ka siis, kui menetlust alustatakse pärast eelmises lõigus nimetatud aja möödumist, nõuab kohus või haldusorgan lapse tagastamist, välja arvatud juhul, kui leiab tõendust, et laps on uue keskkonnaga kohanenud.“

9 Konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punktis b on sätestatud:

„Eelmisest artiklist hoolimata ei ole avalduse saanud riigi kohtul või haldusorganil kohustust anda korraldus lapse tagastamise kohta, kui lapse tagastamisele vastu olev isik, asutus või muu organ tuvastab, et:

[...]

b) valitseb tõsine oht, et lapse tagastamine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil panna lapse talumatusse olukorda.“

Liidu õigus

Määrus nr 2201/2003

10 Määruse nr 2201/2003 põhjendustes 17 ja 33 oli märgitud:

„(17) Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse, oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlust.

[...]

(33) Käesolevas määruses tunnustatakse põhiõigusi ja peetakse kinni [harta] põhimõtetest. Eeskätt püütakse sellega tagada lapse põhiõiguste austamist, mis on sätestatud [harta] artiklis 24“.

11 Määruse artikli 11 lõigetes 1 ja 3 oli sätestatud:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on eestkosteõigus, taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist [1980. aasta Haagi konventsiooni] alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, kohaldatakse lõikeid 2–8.

[...]

3. Kohus, kellele on esitatud lõikes 1 nimetatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat siseriiklikus õiguses sätestatud korda.

Ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, teeb kohus otsuse hiljemalt kuus nädalat pärast taotluse esitamist, kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu.“

Määrus 2019/1111

12 Määruse 2019/1111 artiklis 22 on sätestatud:

„Kui isik, institutsioon või muu organ, kes väidab, et hooldusõigust on rikutud, taotleb liikmesriigi kohtult kas otse või keskasutuse vahendusel lahendi tegemist 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, et nõuda alla 16aastase lapse tagastamist, kes on õigusvastaselt ära viidud või keda hoitakse kinni liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne õigusvastast äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, kohaldatakse käesoleva määruse artikleid 23–29 ja VI peatükki ning need täiendavad 1980. aasta Haagi konventsiooni.“

13 Määruse artiklis 24 on ette nähtud:

„1. Kohus, kellele on esitatud artiklis 22 osutatud lapse tagastamise taotlus, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat riigisiseses õiguses sätestatud menetlust.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, teeb esimese astme kohus lahendi hiljemalt kuue nädala jooksul pärast tema poole pöördumist, välja arvatud juhul, kui see on erandlike asjaolude tõttu võimatu.

3. Välja arvatud juhul, kui see on erandlike asjaolude tõttu võimatu, teeb kõrgema astme kohus lahendi hiljemalt kuue nädala jooksul pärast kõigi edasikaebuse arutamiseks vajaminevate menetluslike sammude tegemist kas istungil või muus vormis.“

14 Määruse artikli 27 lõikes 6 on sätestatud:

„Lapse tagastamise kohta tehtud lahendi võib tunnistada viivitamata täidetavaks, olenemata võimalikest edasikaebustest olenemata, kui lapse tagastamine enne edasikaebuse kohta otsuse tegemist on nõutav tulenevalt lapse parimatest huvidest.“

15 Määruse artikkel 28 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Pädev täitevasutus, kellele tehakse taotlus lapse teise liikmesriiki tagastamist käsitleva lahendi täitmiseks, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti.

2. Kui lõikes 1 osutatud lahendit ei ole täitemenetluse algatamise kuupäevast kuue nädala jooksul täidetud, on lahendi täitmist taotleval poolel või lahendi täitmise liikmesriigi keskasutusel õigus taotleda pädevalt täitevasutuselt põhjendusi, miks täitmisega on viivitatud.“

16 Määruse 2019/1111 artiklis 100 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse ainult 1. augustil 2022 või pärast seda algatatud kohtumenetluste, ametlikult koostatud või registreeritud ametlike dokumentide ning registreeritud kokkulepete suhtes.

2. Määrust [nr 2201/2003] kohaldatakse jätkuvalt enne 1. augustit 2022 algatud kohtumenetluses tehtud lahendite suhtes, enne 1. augustit 2022 ametlikult koostatud või registreeritud ametlike dokumentide ning selliste kokkulepete suhtes, mis muutusid liikmesriigis, kus need sõlmiti, täidetavaks enne 1. augustit 2022 ja mis kuuluvad käesoleva määruse kohaldamisalasse.“

Poola õigus

17 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Kodeks postępowania cywilnego) artikli 388 lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui otsuse täitmine võib tekitada poolele korvamatut kahju, võib teise astme kohus poole taotlusel peatada oma otsuse täitmise kuni apellatsioonimenetluse lõpetamiseni. Kui apellatsioonkaebus jäetakse rahuldamata, võib teise astme kohus peatada ka esimese astme kohtu otsuse täitmise.“

18 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 518² lõikes 1 on sätestatud:

„Kohtuasjades, mis puudutavad vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmist ja mida viiakse läbi 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, on teise astme kohus Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus, Poola).“

19 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 519¹ lõigetes 2¹ ja 2² on sätestatud:

„2¹. Kassatsioonkaebuse saab esitada ka kohtuasjades, mis puudutavad vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmist ja mida viiakse läbi 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel.

2². Kassatsioonkaebuse saavad asjades, mida on käsitletud lõikes 2¹, esitada Prokurator Generalny [(peaprokurör)], Rzecznik Praw Dziecka [(lasteombudsman)] või Rzecznik Praw Obywatelskich [(kodanikuõiguste ombudsman)] nelja kuu jooksul alates kohtumääruse jõustumisest.“

20 7. aprilli 2022. aasta seadusega tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise kohta (ustawa o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego) (*Dz. U.* 2022, jrk nr 1098), mis jõustus 24. juunil 2022 (edaspidi „2022. aasta seadus“), muudeti tsiviilkohtumenetluse seadustikku ja lisati sinna mitu sätet 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel tehtud otsuste täitmise peatamise kohta.

21 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 388¹, mis lisati sinna 2022. aasta seadusega, on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kohtuasjades, mis puudutavad vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmist ja mida viiakse läbi [1980. aasta Haagi konventsiooni] alusel, peatatakse vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmise kohtumääruse täitmine artikli 519¹ lõikes 2² nimetatud isikute taotlusel, mis on esitatud artikli 518² lõikes 1 nimetatud kohtule kuni kahe nädala jooksul alates selle kohtumääruse jõustumisest.

2. Lõikes 1 nimetatud kohtumääruse täitmise peatamine lõpeb, kui artikli 519¹ lõikes 2² nimetatud isik ei esita kaebust kahe kuu jooksul alates kõnealuse kohtumääruse jõustumisest.

3. Kui artikli 519¹ lõikes 2² nimetatud isik esitab kahe kuu jooksul alates lõikes 1 nimetatud kohtumääruse jõustumisest kassatsioonkaebuse, pikendatakse selle kohtumääruse täitmise peatamist kuni kassatsioonimenetluse lõpetamiseni.

4. Isik, kes on esitanud lõikes 1 nimetatud taotluse kohtumääruse täitmise peatamiseks, võib selle tagasi võtta kahe kuu jooksul alates kohtumääruse jõustumisest, kui artikli 519¹ lõikes 2² nimetatud isik ei ole esitanud kassatsioonkaebust.

5. Lõikes 1 nimetatud kohtumääruse täitmise peatamise taotluse tagasivõtmise tulemusena muutub kohtumäärus täidetavaks.“

22 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 388³, mis lisati sinna 2022. aasta seadusega, on sätestatud:

„Poola 8. detsembri 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse (ustawa o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U.* 2021, jrk nr 1904, ja *Dz. U.* 2022, jrk nr 480), artiklis 89 ette nähtud erakorralise kassatsioonkaebuse esitamine kohtuasjades, mis puudutavad vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva

isiku äravõtmist ja mida viiakse läbi 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, peatab vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmise kohtumääruse täitmise automaatselt kuni selle kassatsioonimenetluse lõpetamiseni.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 23 T. C. ja M. C., kes on mõlemad Poola kodanikud, on Iirimaal vastavalt 2011. ja 2017. aastal sündinud alaealiste laste N. C. ja M. C. (edaspidi koos „alaealised lapsed“) vanemad. Perekond on elanud aastaid selles liikmesriigis, kus T. C-l ja M. C-l on stabiilne töökoht. Viimane on praegu pikaajalisel haiguspuhkusel.
- 24 M. C. sõitis 2021. aasta suvel T. C. nõusolekul koos alaealiste lastega Poolasse puhkusele. 2021. aasta septembris teatas M. C. T. C-le, et ta jääb lastega püsivalt sellesse liikmesriiki. T. C. ei ole kunagi andnud nõusolekut laste niisuguseks püsivaks äraviimiseks.
- 25 T. C. esitas 18. novembril 2021 Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Wrocław'i regionaalne kohus, Poola) taotluse, et M. C-d kohustataks tagama alaealiste laste tagasitoomine Iirimaale 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel. 15. juuni 2022. aasta kohtumäärusega kohustas see kohus M. C-d tagama laste tagasitoomine seitsme päeva jooksul alates selle kohtumääruse jõustumise kuupäevast.
- 26 M. C. esitas seejärel nimetatud kohtumääruse peale määruskaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus), kes jättis oma 21. septembri 2022. aasta kohtumäärusega selle määruskaebuse põhjendamatusesse tõttu rahuldamata, leides, et M. C. ei saa tugineda ühelegi alaealiste laste Iirimaale tagasitoomisest keeldumise alusele. See kohtumäärus muutus täitmisele pööratavaks 28. septembril 2022, ilma et M. C. oleks täitnud ettekirjutust tagada laste tagasitoomine Iirimaale.
- 27 T. C. esitas 29. septembril 2022 eelotsusetaotluse esitanud kohtule taotluse edastada talle 21. septembri 2022. aasta kohtumääruse ärakiri koos märkega selle täitmisele pööratavuse kohta.
- 28 Lasteombudsman ja peaprokurör esitasid vastavalt 30. septembril 2022 ja 5. oktoobril 2022 tsiviilkohtumenetluse seadustiku, muudetud 2022. aasta seadusega, artikli 388¹ lõike 1 alusel taotlused peatada 15. juuni ja 21. septembri 2022. aasta lõplike kohtumääruste täitmine.
- 29 21. novembril 2022 esitasid lasteombudsman ja peaprokurör 21. septembri 2022. aasta kohtumääruse peale kassatsioonkaebused Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus).
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et üldjuhul on teise astme kohtu sisulised otsused lõplikud ja täitmisele pööratavad, isegi kui nende peale on esitatud kassatsioonkaebus Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus). Enne 2022. aasta seaduse jõustumist oli ainus erand sellest reeglist tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 388 sätestatu. See artikkel võimaldab teise astme kohtul peatada lõpliku kohtuotsuse täidetavuse kuni Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) toimuva menetluse lõpuni, kui selle otsuse täitmine võib ühele poolele põhjustada korvamatut kahju.
- 31 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 388¹ kohaselt, mis lisati sinna 2022. aasta seadusega, on peaprokuröri, lasteombudsmani ja kodanikuõiguste ombudsmani (edaspidi koos „volitatud asutused“) nüüd õigus taotleda 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel lapse tagasitoomist

nõudva otsuse täitmise peatamist, kui nad esitavad sellekohase taotluse Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus) kuni kahe nädala jooksul alates selle otsuse jõustumise kuupäevast. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest nähtub, et volitatud asutused ei pea oma taotlust põhjendama. Niisugune taotlus toob kaasa automaatse peatamise vähemalt kaheks kuuks.

- 32 Nimelt, kui need asutused ei esita selle aja jooksul tagasitoomisotsuse peale kassatsioonkaebust Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus), lõpeb selle täitmise peatamine. Kui aga niisugune kassatsioonkaebus esitatakse nimetatud ajavahemikul, pikendatakse täitmise peatamist tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikli 388¹ lõike 3 alusel automaatselt kuni kassatsioonimenetluse lõpetamiseni Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus).
- 33 Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et isegi kui Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) peaks jätma kassatsioonkaebuse rahuldamata, võivad nimetatud asutused tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikli 388³ alusel uuesti saavutada täitmise peatamine, esitades selle artikli alusel erakorralise kassatsioonkaebuse.
- 34 Neid kaalutlusi arvesse võttes ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, kas tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikkel 388¹ on kooskõlas määruse nr 2201/2003 aluseks oleva kiire menetlemise nõudega ja eelkõige selle määruse artikli 11 lõikega 3.
- 35 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kehtivad Poola õigusnormid näevad sisuliselt ette, et üksustel, keda ei saa kvalifitseerida kohtuks, on võimalus peatada lõpliku kohtumääruse täitmine, ilma et selle võimaluse kasutamise suhtes kohaldataks mingit kohtulikku kontrolli. Niisugune asjaolu tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul küsimusi selle kohta, kas need õigusnormid on kooskõlas harta artikliga 47, kuna need jätavad tagasitoomismenetluse pooled ilma tõhusast kohtulikust kaitsest.
- 36 Lisaks, arvestades asjaolu, et 2022. aasta seaduse jõustumise kuupäev oli vaid mõni päev enne seda, kui hakati kohaldama määrust 2019/1111, mis tugevdab määruse nr 2201/2003 aluseks olevat kiire menetlemise kohustust, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas 2022. aasta seadusega tsiviilkohtumenetluse seadustikku lisatud sätted on kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega.
- 37 Lõpuks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhuks, kui Euroopa Kohus peaks kinnitama, et nimetatud seadus on määrusega nr 2201/2003 vastuolus, kas ta on kohustatud jätma selle seaduse kohaldamata vastavalt liidu õiguse esimuse põhimõttele.
- 38 Neil asjaoludel otsustas Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 2201/2003] artikli 11 lõikega 3 ja [määruse 2019/1111] [artiklitega] 22 ja 24, artikli 27 lõikega 6 ning artikli 28 lõigetega 1 ja 2 koosmõjus [harta] artikliga 47 on vastuolus niisuguse liikmesriigi õigusnormi kohaldamine, mille kohaselt kohtuasjades, mis puudutavad vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmist ja mida viiakse läbi [1980. aasta Haagi konventsiooni] alusel, peatatakse [volitatud asutuste] taotlusel, mis on esitatud Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus) mitte rohkem kui kahe nädala jooksul alates vanemlikule otsustusõigusele allutatud või eestkoste all oleva isiku äravõtmise kohtumääruse jõustumisest, selle kohtumääruse täitmine?“

Eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlus

- 39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus, et selle eelotsusetaotluse suhtes kohaldataks Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 lõike 1 alusel kiirmenetlust.
- 40 Oma taotlust põhjendas see kohus alaealiste laste parimate huvidega seotud põhjendustega. Eelkõige võib alaealiste laste eemalviibimine oma isast, mida pikendab asjaolu, et lasteombudsman ja peaprokurör kasutavad oma õigust taotleda Iirimaaale tagasitoomise otsuse täitmise peatamist, tekitada vanema ja laste suhtele ning laste heaolule korvamatut kahju.
- 41 Esiteks tuleb tõdeda, et käesolev eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada eelkõige määrust nr 2201/2003, mis võeti vastu muu hulgas EÜ artikli 61 punkti c (nüüd ELTL artikkel 67) alusel, ning määrust 2019/1111, mis võeti vastu ELTL artikli 81 lõike 3 alusel. Nimetatud õigusnormid kuuluvad seega EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisesse, mis käsitleb vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Järelikult võib selle eelotsusetaotluse suhtes kohaldada eelotsuse kiirmenetlust.
- 42 Mis teiseks puudutab kiireloomulisusega seotud tingimust, siis nähtub eelotsusetaotlusest, et alaealised lapsed on oma isast lahus olnud üle aasta ning olukorra jätkumine võib tõsiselt kahjustada laste tulevasi suhteid oma isaga.
- 43 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu kolmas koda 26. oktoobril 2022 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotluse lahendada käesolev eelotsusetaotlus eelotsuse kiirmenetluses.

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 44 Peaprokurör ja sisuliselt ka M. C. väidavad, et eelotsusetaotlus ei ole vastuvõetav.
- 45 Esiteks on peaprokurör seisukohal, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud eelotsuse küsimus on hüpoteetiline ega ole põhikohtuasja lahendamiseks vajalik. Nimelt on see kohtuasi juba lõplikult lahendatud ning eelotsusetaotluse esitanud kohtul puudub igasugune pädevus peatada esimeses ja teises kohtuastmes tehtud lõplike tagasitoomismääruste täitmine, kuna see peatamine toimub automaatselt.
- 46 Teiseks väidab peaprokurör, et see küsimus on vastuvõetamatu, kuna nimetatud kohus palub tõlgendada määrust 2019/1111, samas kui käesoleval juhul ei ole see määrus *ratione temporis* kohaldatav.
- 47 Esimesena olgu märgitud, et üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul on kohtuasja eripärasid arvesse võttes õigus hinnata nii Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste vajalikkust kui ka asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (24. novembri 2022. aasta kohtuotsus Varhoven administrativen sad (vaidlustatud sätte kehtetuks tunnistamine), C-289/21, EU:C:2022:920, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Seega saab Euroopa Kohus liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse tagasi lükata vaid siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või ka juhul kui Euroopa Kohtule ei ole teada talle

esitatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised või õiguslikud asjaolud (24. novembri 2022. aasta kohtuotsus Varhoven administrativen sad (vaidlustatud sätte kehtetuks tunnistamine), C-289/21, EU:C:2022:920, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 49 Lisaks tuleb märkida, et väljend „otsust tegema“ ELTL artikli 267 teise lõigu tähenduses hõlmab kogu menetlust, mille tulemusel teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus otsuse. Neid sõnu tuleb tõlgendada laialt, et vältida seda, et paljusid menetlusküsimusi käsitatakse vastuvõetamatuna ja sellisena, mida Euroopa Kohus ei saa tõlgendada, ning et Euroopa Kohtul ei oleks võimalik tõlgendada kõiki liidu õiguse norme, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kohaldama (21. novembri 2019. aasta kohtuotsus Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, C-678/18, EU:C:2019:998, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Sellega seoses nähtub esiteks eelotsusetaotlusest ja kohtuistungil poolte esitatud seisukohtadest ühelt poolt, et T. C. esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule taotluse 21. septembri 2022. aasta kohtumääruse täitmiseks, millega see kohus oli andnud korralduse alaealiste laste Iirimaale tagasitoomiseks. Teiselt poolt oli nimetatud kohus tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikli 388¹ kohaselt kohustatud rahuldama peaprokuröri ja lasteombudsmani esitatud taotlused selle kohtumääruse täitmise peatamiseks.
- 51 Neil asjaoludel, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 46 märkis, näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb lahendada võistlevad taotlused, mille on esitanud ühelt poolt T. C. ning teiselt poolt peaprokurör ja lasteombudsman. Need taotlused kajastavad asjaolu, et poolte vahel on vaidlus, mis puudutab 21. septembri 2022. aasta tagasitoomismääruse täitmist ja mille suhtes palutakse nimetatud kohtul nende taotluste raames teha otsus ELTL artikli 267 teise lõigu tähenduses.
- 52 Mis teiseks puudutab seost eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud eelotsuse küsimuse ja põhikohtuasja faktiliste asjaolude või eseme vahel, siis nähtub eelotsusetaotlusest selgelt, et selle küsimuse eesmärk on võimaldada sellel kohtul kindlaks teha, kas määruste nr 2201/2003 ja 2019/1111 sätteid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikkel 388¹ ja kas vajaduse korral peab kohus jätma selle artikli kohaldamata. Seda tehes tõendab nimetatud kohus piisavalt, et Euroopa Kohtu vastus sellele küsimusele on ELTL artikli 267 teise lõigu tähenduses vajalik, et ta saaks teha lahendi kõnealuse tagasitoomisotsuse täitmise võimaliku peatamise kohta.
- 53 Teisena ei sea käesoleva eelotsusetaotluse vastuvõetavust kahtluse alla peaprokuröri argument, et kõnealusel juhul ei ole määrus 2019/1111 *ratione temporis* kohaldatav. Nimelt juhul, kui ei ole ilmne, et liidu õigusakti tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude ega esemega, ei puuduta väide, et see akt ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, eelotsusetaotluse vastuvõetavust, vaid esitatud eelotsuse küsimuste sisu (vt selle kohta 13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi jt, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punkt 30, ja 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Dobersberger, C-16/18, EU:C:2019:1110, punkt 21).
- 54 Neil asjaoludel on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 55 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi esitatud küsimus puudutab nii määruse nr 2201/2003 kui ka määruse 2019/1111 tõlgendamist, on põhikohtuasjas *ratione temporis* kohaldatav ainult esimene neist määrustest. Nimelt nähtub määruse 2019/1111 artikli 100 lõikest 2, et määrust nr 2201/2003 kohaldatakse pärast määruse 2019/1111 jõustumist jätkuvalt enne 1. augustit 2022 algatatud kohtumenetluses tehtud lahendite suhtes. Käesoleval juhul, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 25, esitas T. C. Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Wrocław'i regionaalne kohus) taotluse 18. novembril 2021.
- 56 Sellega seoses tuleb tõdeda, et kuigi T. C. taotlus 21. septembri 2022. aasta tagasitoomismääruse täitmiseks esitati pärast 1. augustit 2022, nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest siiski, et see taotlus ei kujuta endast mitte eraldiseisvat menetlust, vaid tagasitoomismenetluse ühte etappi, mille aluseks on T. C. 18. novembril 2021 esitatud taotlus, et antaks korraldus alaealiste laste tagasitoomiseks Iirimaaale.
- 57 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõiget 3 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis annavad asutustele, kellel ei ole kohtu staatust, võimaluse saavutada automaatselt vähemalt kaheks kuuks 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel tehtud tagasitoomisotsuse täitmise peatamine, ilma et nad peaksid oma peatamistaotlust põhjendama.
- 58 Sellega seoses olgu märgitud, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 3 on sätestatud, et kohus, kellele on esitatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat riigisiseses õiguses sätestatud korda. Kohus teeb otsuse hiljemalt kuus nädalat pärast taotluse esitamist, kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu.
- 59 Esimesena ei tule väljakujunenud kohtupraktika kohaselt liidu õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osa säte on (28. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft München (väljaandmine ja *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, punkt 67).
- 60 Kõigepealt ilmneb määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 3 sõnastusest ja eelkõige sõnade „kiiresti“ ja „kõige kiiremat“ kasutamisest, et kui laps on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus oli lapse harilik viibimiskoht vahetult enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist, on liikmesriikide pädevad kohtud kohustatud tegema lapse tagasitoomise otsuse eriti lühikese ja range tähtaja jooksul. Niisugune otsus tuleb põhimõtteliselt teha hiljemalt kuue nädala jooksul pärast taotluse esitamist nendesse kohtutesse, kasutades kõige kiiremat riigisiseses õiguses ette nähtud korda. Sellest reeglist saab teha erandi üksnes erandlike asjaolude tõttu.
- 61 Niisugust tõlgendust kinnitavad pealegi ka määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 3 kontekst ja eelkõige 1980. aasta Haagi konventsiooni asjakohased sätted.
- 62 Nimelt on määrusega nr 2201/2003 ja eelkõige selle artikliga 11 täiendatud ja täpsustatud 1980. aasta Haagi konventsiooni sätteid, mis reguleerivad ebaseaduslikult äraviidud laste tagasitoomise menetlust. Konventsiooni artiklid 8–11 ja määruse artikkel 11 moodustavad seega

jagamatu normatiivse terviku, mis on kohaldatav õigusvastaselt ära viidud laste tagasitoomise menetlustele liidus (vt selle kohta 14. oktoobri 2014. aasta arvamus 1/13 (kolmandate riikide ühinemine Haagi konventsiooniga), EU:C:2014:2303, punktid 77 ja 78).

- 63 Kuna nimetatud määruse ja konventsiooni sätted kattuvad ja nende vahel esineb tihe seos, võivad konventsiooni sätted mõjutada määruses sisalduvate õigusnormide tähendust, reguleerimisala ja tõhusust (vt selle kohta 14. oktoobri 2014. aasta arvamus 1/13 (kolmandate riikide ühinemine Haagi konventsiooniga), EU:C:2014:2303, punkt 85).
- 64 Niisiis on esiteks vastavalt 1980. aasta Haagi konventsiooni preambulile ja artikli 1 punktile a selle konventsiooni eesmärk tagada asjaomase lapse viivitamatu tagasitoomine tema harilikku viibimiskohta. Teiseks kohustab konventsiooni artikli 2 teine lause lepinguosaliste riikide ametiasutusi kasutama tagasitoomistaotluste menetlemiseks oma kiirmenetlust. Kolmandaks on konventsiooni artikli 11 esimeses lõigus sätestatud, et lepinguosalise riigi kohus või haldusorgan peab lapse tagastamise menetluses viivitamata tegutsema. Neljandaks on sama konventsiooni artiklis 13 ammendavalt loetletud olukorrad, kus taotluse saanud lepinguosalise riigi kohus ei ole kohustatud andma korraldust lapse tagasitoomiseks. Nimelt on 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punktis b ette nähtud, et kohtul ei ole kohustust anda korraldus lapse tagastamise kohta, kui lapse tagastamisele vastu olev isik, asutus või muu organ tuvastab, et valitseb tõsine oht, et lapse tagastamine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil panna lapse talumatusse olukorda.
- 65 Kõikidest nendest sätetest tuleneb, et 1980. aasta Haagi konventsiooni kohaselt peab ühelt poolt, kui laps on tema harilikust viibimiskohast ebaseaduslikult ära viidud, lapse tagasitoomine toimuma viivitamatult vastavalt riigisisese õiguses ette nähtud kiirmenetlusele. Teiselt poolt võib tagasitoomise korralduse andmata jätta üksnes erandlikel asjaoludel, eelkõige juhul, kui valitseb tõsine oht lapsele.
- 66 Lõpuks kinnitavad ka määruse nr 2201/2003 ja eelkõige selle artikli 11 lõike 3 eesmärgid käesoleva kohtuotsuse punktides 60 ja 65 esitatud järeldusi.
- 67 Seega tuleb esiteks märkida, et määrus nr 2201/2003 lähtub seisukohast, et lapse parimad huvid peavad olema ülimuslikud. Eelkõige on määruse eesmärk takistada laste äraviimist ühest liikmesriigist teise ning tagada äraviimise korral lapse viivitamatu tagasitoomine (vt selle kohta 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punktid 51 ja 52).
- 68 Teiseks, nagu on märgitud määruse nr 2201/2003 põhjenduses 17, tuleks lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral viivitamatult saavutada lapse tagastamine. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama üksnes konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada.
- 69 Kolmandaks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et üks selle määruse artikli 11 eesmärke on taastada *status quo ante* ehk olukord, mis oli enne lapse ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist (vt selle kohta 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punkt 61).

- 70 Neljandaks on Euroopa Kohus juba otsustanud, et tagasitoomise menetlus on oma olemuselt kiirmenetlus, kuna nagu on ette nähtud 1980. aasta Haagi konventsiooni preambulis ja määruse nr 2201/2003 põhjenduses 17, on selle eesmärk tagada lapse viivitamatu tagastamine (8. juuni 2017. aasta kohtuotsus OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punkt 57).
- 71 Seega tuleneb määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 3 grammatilisest, kontekstipõhisest ja teleoloogilisest tõlgendusest, et ühelt poolt kohustab see sätte liikmesriigi kohut, kellele on esitatud ebaseaduslikult tema harilikust viibimiskohast ära viidud lapse tagasitoomise taotlus, lahendama selle taotluse põhimõtteliselt hiljemalt kuue nädala jooksul pärast taotluse esitamist, kasutades kõige kiiremat riigisisese õiguses ette nähtud korda. Teiselt poolt võib ebaseaduslikult ära viidud lapse tagasitoomise korralduse andmata jätta üksnes täpsetel ja erandlikel asjaoludel, mis on nõuetekohaselt põhjendatud.
- 72 On tõsi, et artikli 11 lõikest 3 tulenevad kohustused puudutavad tagasitoomisotsuse vastuvõtmise menetlust. Siiski tuleb asuda seisukohale, milleni jõudis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 59, et tagasitoomisotsuse vastuvõtmist reguleeriv tõhususe ja kiiruse nõue kehtib riigisisestele ametiasutustele ka niisuguse otsuse täitmisel. Nimelt kaotaks artikli 11 lõige 3 oma soovitava toime, kui riigisisene õigus võimaldaks peatada lapse tagasitoomist nõudva lõpliku otsuse täitmise.
- 73 Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei tohi aga riigisiseste materiaalõigus- ja menetlusnormide kohaldamine kahjustada määruse nr 2201/2003 soovitatavat toimet (vt selle kohta 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 82).
- 74 Veel tuleb märkida, et kehtestades kohustusi, mille eesmärk on võtta võimalikult kiiresti vastu ja seega ka täita otsus, mis võimaldab pärast ebaseaduslikku äraviimist tuua lapse viivitamatult tagasi tema harilikku viibimiskohta, on määruse nr 2201/2003 eesmärk, nagu nähtub selle põhjendusest 33, pidada kinni harta põhimõtetest ja eeskätt tagada lapse põhiõiguste austamine, mis on sätestatud harta artiklis 24.
- 75 Sellega seoses tuleb märkida, et harta artiklis 7 on tunnustatud õigust era- ja perekonnaelu austamisele ning seda sätet tuleb tõlgendada koostoimes kohustusega seada esikohale lapse parimad huvid, mida tunnustab harta artikli 24 lõige 2. Arvestada tuleb seega ka harta artikli 24 lõikes 3 välja toodud lapse vajadusega säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja kontakt oma mõlema vanemaga (vt selle kohta 17. novembri 2022. aasta kohtuotsus Belgische Staat (abielus alaealine pagulane), C-230/21, EU:C:2022:887, punkt 48).
- 76 Harta artikli 52 lõikest 3 aga tuleneb, et hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÕK“) tagatud õigustele, on samad, mis neile EIÕKs ette on nähtud. Harta artiklis 53 on lisatud, et harta sätteid ei või tõlgendada neid õigusi kitsendavate või kahjustavatena, mida liidu õiguse kohaldamisalas on muu hulgas tunnustatud EIÕKga (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus CJ (otsus lükata üleandmine edasi seoses kriminaalmenetlusega), C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 77 Mis puudutab seega EIÕK artiklit 8, mis vastab harta artiklile 7 (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 25), siis on Euroopa Inimõiguste Kohus otsustanud, et 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel tehtud otsuseid käsitlevates kohtuasjades tuleb meetme sobivust hinnata eelkõige selle rakendamise kiiruse alusel. Need kohtuasjad vajavad kiiret menetlemist, kuna aja möödumine võib kaasa tuua korvamatuid tagajärgi suhetele laste ja selle vanema vahel, kes nendega koos ei ela. Ainuüksi

menetluse viivituste põhjal võib järeldada, et ametiasutused ei ole täitnud EIÕKst tulenevaid positiivseid kohustusi (vt selle kohta EIK 28. aprilli 2015. aasta kohtuotsus *Ferrari vs. Rumeenia*, CE:ECHR:2015:0428JUD000171410, punkt 49).

- 78 Teisena tuleb käesoleva kohtuotsuse eelnevates punktides esitatud määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikele 3 antud tõlgendust silmas pidades kindlaks teha, kas selle sättega on vastuolus niisugused riigisiseseid õigusnormid, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 57.
- 79 Euroopa Kohtule esitatud teabe kohaselt peatatakse nende õigusnormide alusel tagasitoomisotsuse täitmine automaatselt vähemalt kaheks kuuks, kui üks volitatud asutustest esitab *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varssavi apellatsioonikohus) vastava taotluse kahe nädala jooksul alates selle otsuse lõplikuks muutumise kuupäevast.
- 80 Lisaks, kui pärast selle taotluse esitamist esitab see asutus *Sąd Najwyższy* (Poola kõrgeim kohus) nimetatud otsuse peale kassatsioonkaebuse, pikeneb selle otsuse täitmise peatamine automaatselt kuni kassatsioonimenetluse lõpetamiseni selles kohtus.
- 81 Seega peatab esiteks nimetatud taotluse esitamine lapse tema harilikku viibimiskohta tagasitoomise otsuse täitmise vähemalt kaheks kuuks, isegi kui see otsus on jõustunud. Tagasitoomine võidakse peatada veel palju pikemaks ajaks, kui volitatud asutused otsustavad esitada nimetatud otsuse peale kassatsioonkaebuse. Niisuguse taotluse esitamine võib määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 3 aluseks olevat kiire menetlemise nõuet arvestades, kuivõrd selle tagajärjel niisuguse tagasitoomisotsuse täitmine automaatselt peatatakse, võtta sellelt sättelt soovitava toime. Lisaks võivad need asutused tagasitoomisotsuse täitmise peatamise uuesti saavutada tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 388³ alusel, mis on sellesse seadustikku lisatud 2022. aasta seadusega, esitades selle artikli alusel erakorralise kassatsioonkaebuse.
- 82 Sellega seoses tuleb tõdeda, et lõpliku tagasitoomisotsuse täitmise peatamine kaheks kuuks ületab iseenesest tähtaega, mille jooksul tuleb vastavalt määruse nr 2201/2003 nimetatud sättele see otsus teha.
- 83 Teiseks nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest, et tagasitoomisotsuse täitmine peatatakse automaatselt üksnes volitatud asutuste lihtsal taotlusel. Need asutused, kellel pealegi ei ole kohtu staatust, ei pea oma taotlust põhjendama ja *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varssavi apellatsioonikohus) peab selle rahuldama, ilma et tal oleks võimalik selles osas kohtulikku kontrolli teostada. Seega ei näi põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid olevat sellised, mis tagaksid, et – nagu on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 71 – lapse tagasitoomist tema harilikku viibimiskohta saab peatada üksnes konkreetsetel ja erandlikel juhtudel, ja igal juhul ei taga need seda, et niisugune peatamine oleks nõuetekohaselt põhjendatud.
- 84 Lisaks on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt harta artikliga 47 vastuolus see, kui ametiasutus võib takistada kohtuotsuse täitmist, kuna selles artiklis ette nähtud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile oleks illusoorne, kui liikmesriigi õiguskord lubaks jõustunud ja siduva kohtuotsuse jätta ühe poole kahjuks tulemusetuks (vt selle kohta 30. juuni 2016. aasta kohtuotsus *Toma ja Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci*, C-205/15, EU:C:2016:499, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika; 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, punktid 72 ja 73, ning 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, punkt 36).

- 85 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et niisugused riigisisised õigusnormid, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 57, võivad kahjustada määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 3 soovitatavat toimet.
- 86 Seda järeldust ei sea kahtluse alla Poola valitsuse argument, mille kohaselt sisuliselt on niisugused õigusnormid hädavajalikud selleks, et võimaldada volitatud asutustel esitada kassatsioonkaebus Sąd Najwyższyle (Poola kõrgeim kohus) ja vältida sellega, et asjaomastele lastele ei teki korvamatut kahju, mis tuleneb lõpliku tagasitoomisotsuse täidetavusest, juhul kui see kohus peaks selle tühistama.
- 87 Nimelt, nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, nägi esiteks enne, kui 2022. aasta seadusega lisati tsiviilkohtumenetluse seadustikku artikkel 388¹, selle seadustiku artikkel 388 juba ette mehhanismi, mis võimaldas Sąd Apelacyjny w Warszawiel (Varssavi apellatsioonikohus) peatada lõpliku tagasitoomisotsuse täitmine, vajaduse korral ühe volitatud asutuse taotlusel, kui see kohus leiab, et lapse tagasitoomise korral valitseb tõsine füüsiliste või psüühiliste kannatuste tekkimise oht.
- 88 Teiseks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et selle lapse kohtulik kaitse niisuguse ohu eest on põhimõtteliselt tagatud juba sellega, et on olemas kohtusse pöördumist võimaldav õiguskaitsevahend (vt selle kohta 26. septembri 2018. aasta kohtuotsus *Belastingdienst vs. Toeslagen* (kaebuse peatav toime), C-175/17, EU:C:2018:776, punkt 34), ja seda isegi siis, kui väidetavalt valitseb tõsine oht 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punkti b tähenduses.
- 89 Järelikult, nagu nähtub kohtujuristi ettepaneku punktidest 82–84, ei tulene määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikest 3 koostoimes harta artiklitega 24 ja 47, et liidu õigus kohustab liikmesriike nägema lapse tagasitoomisotsuse suhtes ette täiendava kohtuastme, kui see otsus on tehtud menetluses, milles on juba ette nähtud kaks kohtuastet, ja kui see menetlus võimaldab võtta arvesse asjaomase lapse tagasitoomise korral valitsevat ohtu. *A fortiori* ei luba see õigus liikmesriikidel anda niisuguse otsuse peale esitatud kaebustele automaatselt peatavat toimet vastupidi sellele, mida näib ette nägevat tsiviilkohtumenetluse seadustiku, mida on muudetud 2022. aasta seadusega, artikli 388¹ lõige 3.
- 90 Kolmandana ja viimasena, mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 85 esitatud järelduse tagajärgi, siis olgu märgitud, et liidu õiguse esimuse põhimõtte paneb liikmesriigi kohtule, kelle ülesanne on oma pädevuse piires kohaldada liidu õigusnorme, kohustuse tagada sellest õigusest tulenevate nõuete täielik toime tema menetluses olevas kohtuasjas, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata mis tahes – ka hilisema – riigisisese õigusnormi või praktika, mis on vastuolus vahetatud õigusmõju omava liidu õigusnormiga, ja tal ei ole vaja taotleda või oodata selle õigusnormi või praktika eelnevat kõrvaldamist seadusandliku või muu põhiseadusliku menetluse teel (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 53).
- 91 Sellega seoses tuleb märkida, et ELTL artikli 288 teise lõigu kohaselt on määrus kõikides liikmesriikides üldiselt ja vahetult kohaldatav. Seega, tulenevalt oma olemusest ja ülesandest liidu õiguse allikate süsteemis suudab määrus tekitada subjektiivseid õigusi, mida liikmesriigi kohtud peavad kaitsma (vt selle kohta 17. septembri 2002. aasta kohtuotsus *Muñoz ja Superior Fruiticola*, C-253/00, EU:C:2002:497, punkt 27).

- 92 Käesoleval juhul tuleb märkida, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõige 3 paneb liikmesriikidele kohustuse saavutada selge ja täpne tulemus, millega ei kaasne mingeid tingimusi seoses kiire menetlemise nõudega, mida kohaldatakse tagasitoomisotsuse vastuvõtmise menetlusele 1980. aasta Haagi konventsiooni tähenduses. Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus oma pädevuse piires tagama selle liidu õigusnormi täieliku toime, jättes vajaduse korral kohaldamata riigisisised õigusnormid, mis kahjustavad nimetatud sätte soovitava toime saavutamist.
- 93 Kõiki eeltoodud põhjendusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõiget 3 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis annavad asutustele, kellel ei ole kohtu staatust, võimaluse saavutada automaatselt vähemalt kaheks kuuks 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel tehtud tagasitoomisotsuse täitmise peatamine, ilma et nad peaksid oma peatamistaotlust põhjendama.

Kohtukulud

- 94 Kuna põhikohtuasjade poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 11 lõiget 3 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis annavad asutustele, kellel ei ole kohtu staatust, võimaluse saavutada automaatselt vähemalt kaheks kuuks Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsiooni alusel tehtud tagasitoomisotsuse täitmise peatamine, ilma et nad peaksid oma peatamistaotlust põhjendama.

Allkirjad